

VESP - ett varumärke som behöver laddas med rätt krut

Hur ser framtiden ut för VESP, Vingåkers Energetic Science Park? Vilka värden bör varumärket laddas med för att VESP ska nå ut och kunna säljas in? Det brände till under slutdiskussionerna på VESPs senaste projektmöte i Vingåker!

Projektledare Hans Wallin inledde projekt-mötet med en historisk tillbakablick över Vingåkersverken.

Under 50-talet, i efterkrigstidens Sverige, började planerna på en hemlig ammunitionsanläggning att ta form, frågan var bara var. I enlighet med den då rådande riksplaneringen bestämdes det att anläggningen skulle lokaliseras till Vingåker. Förutom en passande natur kunde en tyngre industri av det här slaget balansera upp den redan etablerad konfek-

tionsindustrin och skapa nya arbetstillfällen.

– Verksamheten på Vingåkersverken kom igång 1964. Två år tidigare hade Rachel Carsons bok "Tyst vår" kommit ut, som ju fick en enorm genomslagskraft, berättar Hans.

Plötsligt började man inse att bristande kunskap och oförsiktighet med kemikalier faktiskt kunde förgifta naturen och i slutändan hota både oss själva och vår närmiljö. Naturen var inte den oändliga, okänsliga sop-container man hade föreställt sig! Till slut tystnade fåglarna... Med insikten började saker så småningom att förändras.

1970 kom ett förbud mot dumpning. Och på Vingåkersverken startade världens första industriella återvinningsanläggning för övertaliga explosiva varor.

Globalisering

På Stockholmskonferensen 1972 började man prata "global miljö". Utbildning och kunskap inom miljöområdet efterfrågades, så även inom explosivämnessektorn. På initiativ från industrin startade FEX 1980 – en utbildning för föreståndare inom explosivämnesbranschen - än idag den enda i sitt slag.

Efter Sovjetunionens kollaps 1989 uppdagades det alltmer alarmerande (forts sid 3)

Nya föreskrifter från MSB

MSB (*Myndigheten för samhällsskydd och beredskap*) har förslag till två nya föreskrifter; **Identifiering och spårning av explosiva varor för civilt bruk samt Förvaring av explosiva varor.**

Identifiering och spårning

Denna föreskrift är ett genomförande av EU direktivet 2008/43/EG. Bakgrunden till direktivet är bl.a. terrordåden i London och Madrid. Föreskriften innehåller långt gående

krav på märkning av explosiva varor för civilt bruk som omfattas av krav på CE-märkning. Således är t.ex. explosiva varor som skall levereras till Försvarsmakten men även handvapenammunition undantagna från kravet på märkning.

Kraven på märkning omfattar varje individuell explosiv vara t.ex. patroner eller säckar med sprängämne och varje enskild sprängkapsel. Dessutom ställs krav på att importe-

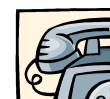
(forts sid 5)

I det här numret:

Innehåll	Sid
VESP - ett varumärke som behöver laddas med rätt krut	1,3
Nya föreskrifter från MSB	1,5
ALLEX 1	2
EUExNet	2
Excirt - en inventering av kompetensutveckling	3
Dinitramidkonferensen i Stockholm	4
Enheten för farliga ämnen, MSB	5
VD-rutan	6
Kalendarium	6
Kontakt	6

**OBS! KCEMs
årskonferens
10-11 mars
2010**

Läs om nya
**Enheten för farliga ämnen
på MSB
sid 5**

Vill du komma i kontakt med redaktionen?
Ring 0586-847 40

Redaktör: Ingrid Wieselgren
e-post: info@livdesign.com
Ansvarig utgivare: Erik Nilsson
e-post: erik.nilsson@kcem.se

ALLEX 1 drog igång i ett soligt Karlskoga

Ja, Karlskoga bjöd på en riktigt vacker sensommar dag under ALLEX första kursdag. Efter en inledande information av kursledare Hasse Ahlgren och en presentation av värdföretaget Saab Bofors Dynamics, samlades gänget på nya restaurangen Jacks mitt på torget i Karlskoga.

Efter en närande och god lunch var det sedan dags för en närmare presentation av deltagarna uppe i konferenssalen på Hotell Alfred Nobel. Årets grupp visade sig ha en bred åldersspridning med den yngste deltagaren på 22 år och ett par stycken strax över 50. Även erfarenheterna från branschen varierade, både i antal år och innehåll, vilket säkert kan bidra till att vitalisera kursveckorna.

Så vad har man då för förväntningar på ALLEX?

- Jag ser det här som en del av min utbildning, säger 25-åriga Love Lejon från Nammo Vingåkersverken. Love arbetar som beredare sedan drygt ett år tillbaka och tycker att arbetet med explosivämnen verkar intressant. - Arbetet har också visat sig vara omväxlande med många olika arbetsmoment, fortsätter han, något han saknat i tidigare jobb.

Däremot är det inte många av hans kompisar som kan tänka sig att arbeta med explosiver, berättar han, när vi kommer in på nyrekrytering inom branschen. Kanske kan det delvis bero på att lumpen tidigare varit en naturlig plattform för att sedan jobba vidare inom explosivämnesbranschen, funderar han vidare.

Själv har han i grunden ett brinnande teknik- och fysikintresse och menar att vapenindustrin sysslar med "spetsen av teknologi", något som kunde marknadsföras bättre.

På fritiden resulterar Loves teknikintresse bl a i ett motorcykelprojekt. Detta intresse tycks han dessutom dela med många fler, att

döma av de övriga presentationerna!

Efter kaffet var det sedan dags att fokusera på val av projekt som vaskats fram ur deltagarnas egna idéer under presentationerna. Idéerna sträckte sig från fysiska problem med t ex statisk elektricitet, till kemiska med bl a funderingar kring risker med kemikalier rent allmänt, inte bara de explosiva, t ex kompatibilitet, syra/bas osv. Här fanns också önskemål om att ta upp frågor om egenkontroll - varför gör jag det jag gör? - samt frågor rörande skyddsombud och hur man motiverar dem på bästa sätt.

Projekten redovisas under tredje och sista ALLEX-veckan i februari 2010 i Gjövik.

EUEXNet - ackrediteringar och intyg synliggör och definierar kompetenser

EUExcerts partnerskap har föreslagit ett nytt Leonardo da Vinci-projekt: EUEXNet

Projektet syftar till att starta en europeisk sammanslutning av oberoende nationella noder (organ), som kommer att få licens att använda EUExcerts logotyp för upprättande av internationellt gångbara intyg av kompetenser inom explosivämnesområdet.

De nationella noderna utser representanter till EUExcert Europa (tidigare

EUExcert Foundation) som sedan kommer att fungera som verkställande organ. Huvudkontoret för EUExcert Europa kommer inledningsvis att placeras i Karlskoga med c/o adress KCEM.

EUExcert-certifikat kommer att utfärdas till personer med godkända, enskilda kompetenser - oavsett hur erfarenheter, kunskaper eller färdigheter har förvärvats.

Ambitionen är att höja statusen för ar-

bete inom explosivämnessektorn och därmed kunna locka nya, inte minst yngre, människor in i sektorn.

Genom att på detta sätt synliggöra kompetenser hoppas man även generellt uppmuntra till en ökad kunskapsnivå och därmed skapa bättre förutsättningar för en konkurrenskraftig europeisk explosivämnessektor.

**EU
Exc@rt**
Certifying Expertise in
European Explosives Sector

Excert - en inventering av kompetensutveckling

I slutet av april beviljades KCEM medel av ESF-rådet från den Europeiska socialfonden för att genomföra en förstudie om kompetensutvecklingsbehovet inom den energetiska sektorn i Östra Mellansverige (Uppsala län, Västmanlands län, Örebro län, Södermanlands län och Östergötlands län).

Avgränsningen till Östra Mellansverige beror bl.a. på den regionala indelning ESF-rådet gjort av Sverige men den beror också på att tyngdpunkten av svensk explosivämnesindustri finns i denna region.

Syftet med kompetensutvecklingen är att stärka individens

- yrkeskunskap
- språklig förmåga
- förmåga att använda IT samt
- beredskap för förändring

Vår studie har fokuserat på de specialistkunskaper som behövs inom det explosiva området.

Förstudien visar att ett stort kompetensutvecklingsbehov i form av kurser finns. Totalt har 49 olika kurser identifierats. Många av kursaktiviteterna riktar sig till

personer med låg formell kompetens. Genomgången omfattar ca 2500 personer i den energetiska sektorn. Förstudien skall ligga till grund för en ansökan om genomförande.

Ansökan skall vara inlämnad senast den 15 oktober till ESF-rådet. Om allt faller väl ut får KCEM i början av nästa år ett positivt besked om att genomföra kompetensutvecklingen.

VESP - ett varumärke...

(forts från sid 1)

problemet med överbliven ammunition ute i markerna, både i forna Sovjet och ute i Europa

Under början av 90-talet spreds Internet, något som ytterligare spädde på den ökade globaliseringen.

På Vingåkersverken fortsatte uppbyggnaden av ny kunskap och nya kontaktnät inom destruering och återvinning av explosiva ämnen, både inom och utom Norden.

VESP beviljas

År 2008 beviljade NUTEK stöd till VESP. Projektets huvudsakliga uppgift är att bygga upp ett utvecklings- och forskningscentrum i Vingåkers kommun, där Vingåkersverkens erfarenheter från explosivämnen kan tas tillvara.

www.vesp.se

En viktig del av VESP är att marknadsföra och kommunicera ut själva projektet, något som Lei Zeng kunde berätta mera om.

Lei, som har presenterats närmare i tidigare Nyhetsbrev, redogjorde för sitt arbete med VESPs hemsida och logotyp. Hon betonade vikten av internationellt samarbete samtidigt som VESP står för något helt unikt. Resultatet av Leis arbete kan man se på www.vesp.se, VESPs hemsida som Lei avser att kontinuerligt optimera under sin resterande tid här i Sverige.

Vingåkersverken idag

Ola Pikner från Vingåkersverken (NAMMO), berättade om dagens företag, vars nytillverkning helt upphörde redan 1993.

Idag är det återvinning av gammal ammunition som gäller. Hela 96 % av inkommande material återvinns, varav 50-60 % kommer från Sverige.

- Det är naturligtvis extremt viktigt att behandlingen av kontaminerade material sker på ett professionellt och noggrant sätt, betonar Ola. Inget material får gå till smältverk med minsta explosivämnesrester!

- Av återvunnet energetiskt material går det mesta till civila ändamål i USA, berättar Ola vidare. Liksom tidigare talare, betonar han vikten av samarbete inom branschen, inte minst för att utveckla nya teknologier och bygga upp långsiktig kompetens.

Att inte göra någonting

- Det är alltid skönast att inte göra någonting, utbrister Dan Loyd från Linköpings universitet provocerande.

Ett bristande underhåll, på t ex hus, märks först efter några år. Men det är inte hus som det handlar om här, utan kompetensutveckling inom explosivämnen.

- 1989 fanns det ca 20 000 anställda inom branschen framförallt på FFV och Bofors, berättar Loyd. Idag finns det runt 4 000, uppdelade på många små företag, inget stort nog att kunna axla nödvändig utbildning och kompetensutveckling.

- Det positiva är att branschen finns i ett relativt avgränsat geografiskt band, vil-

ket borde kunna underlätta samarbete, tror han dock. Men för att täcka in allt från basutbildning till spetskompetens krävs både KY, eller motsvarande, och studier på högskola/universitet.

Bo Janzon gav oss en kort redogörelse för Safety Science Lab på Mälardalens högskola. Från Emma Nehrenheim fick vi sedan en uppdaterad inblick i projekten BIO-REX och Clean

Export, projekt som följs kontinuerligt här i Nyhetsbrevet.

Efter ett mustigt smakprov på vad en entreprenör kan åstadkomma med bra idéer och bra produkter (Jack Gustavsson, Cesium AB) var det dags för en gemensam diskussion där dagens kanske viktigaste frågor fick deltagarna att tända till:

- Vad ska vi fokusera på under återstående projektetid?
- Hur marknadsför vi VESP så att det också finns ett "sedan"?
- Ska mer krut läggas på att betona det som ett miljöprojekt?
- Och om alla är överens om att det krävs kompetensutveckling inom sektorn, vem är då denna "någon" som ska driva detta vidare?

Frågor som det finns anledning att återkomma till.

IVth Dinitramid & FOX 7 Seminar, Stockholm 23 – 24 September 2009

Vart annat år sedan 2003 har EURENCO Bofors, FOI och KCEM arrangerat möten för att diskutera framtidens drivmedel för raket, ADN, ammoniumdinitramid och okänsliga sprängämnen, FOX, IM, Insensitive Munition.

rens middagen serverades var mycket uppskattat, inte minst av de utländska gästerna.

Bland talarna fanns bl.a Martin Rahm, KCEMs "egen" doktorand från KTH, som

chienzi, NSWC (Naval Surface Warfare Center, USA) som berättade om framsteg i utvecklingen av okänsliga krut och Joseph Clubb, NAWC (Naval Air Warfare Center, USA) som berättade om nya okänsliga raketkrut baserade på FOX 7.

Denna gång samlade mötet 54 deltagare från 11 nationer som lyssnade till 16 intressanta presentationer.

Seminarierna följer i Alfred Nobels fotspår. Tidigare har man träffats i Karlskoga och i San Remo. Denna gång var det hela förlagt till Stockholm som visade sig från sin allra bästa sida. Utsikten från konferenslokaler på Strandvägen var hänförande.

Och besöket i Vasamuseet där konfe-

höll en mycket uppskattad presentation om nedbrytning av dinitramider.

De resultat han fått fram är imponerande och håller hög internationell standard. Martin har dessutom en fantastisk förmåga att beskriva komplicerade kvantkemiska teorier så att det blir både begripliga och intressanta.

Andra uppskattade talare var Christine Mi-

Det var också kul att höra Peter Thormählen från Rymdbolaget och Henrik Skifs från EURENCO Bofors berätta om utvecklingen av ett helsvenskt, miljövänligt system för satellitnavigering som är på väg ut i rymden redan i början av nästa år.

54 deltagare kan kanske tyckas vara ett blygsamt antal, men då skall man komma ihåg att det är en ganska liten grupp människor världen över som besitter de unika kompetenser som krävs för att bedriva en så avancerad forskning och utveckling som det rör sig om.

Deltagarna som var där verkade uppskatta möjligheten att på ett avslappnat sätt kunna diskutera med andra inom samma område. Många pratade redan om ämnen som skulle kunna vara av intresse för nästa möte.

Alla verkade vara överens om att man vill ha en fortsättning, vilket väl får ses som ett bra betyg.

Nöjda och glada deltagare och arrangörer framför konferensanläggningen på Strandvägen i Stockholm

Enheten för farliga ämnen på MSB

Den 1 januari organiserades den tidigare Krisberedskapsmyndigheten, Räddningsverket och Styrelsen för psykologiskt försvar om i en ny gemensam myndighet - MSB (Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap).

Delar av MSB huserar i Karolinen, strax utanför stadskärnan i Karlstad. På våning 4 hittar man *Enheten för farliga ämnen*, med bl a följande ansvarsområden:

- Transport av farligt gods
- Explosiva varor
- Seveso - storskalig kemikalieanvändning

Chefen på enheten heter Ingemar Malmström, som i princip delar ansvaret med biträdande chef Ann-Sofie Eriksson.

- Vår enhet är relativt stor med totalt 31 personer, berättar Ingemar Malmström. Vårt arbete är till största delen ärendestyrt med runt 1500 ärenden per år. Vi utfärdar också ca 14000 förarintyg per år.

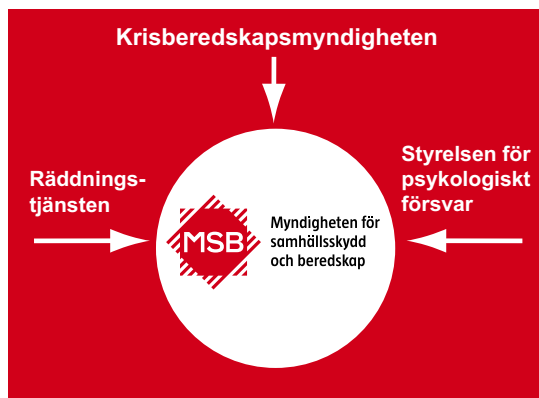
På grund av ärendenas karaktär krävs en hel del kemikunskaper varför utbildningsnivån på avdelningen är hög.

Transporten av farligt gods gäller transport på väg eller järnväg, förtydligar Malmström, och plockar ut en tjockare orange bok ur bokhyllan.

- I den här boken på ca 1000 sidor finns ADRs regelverk rörande internationell och nationell transport av farligt gods på väg,

informerar han. Och det finns en lika omfattande skrift om transport av farligt gods på järnväg. Ärenden rörande transport av farligt gods med flyg och båt hanteras traditionellt av andra myndigheter än MSB.

Transporten av farligt gods har en mycket stor spännvidd från tusendels gram av ett läkemedel till flera 10-tals ton av giftig

gas. Transporten kan också gälla smittförande ämnen eller t ex fågelinfluensasmittrade fåglar.

Trots att transporten av farligt gods på våra vägar uppgår till 15 miljoner ton per år har vi bara ett dödsfall per 10 år i samband med transportererna, vilket relativt sett är en låg siffra.

Ingemar Malmström
chef, Farliga Ämnen

Ann-Sofie Eriksson
biträdande chef

I Sverige finns runt 11200 åkerier. Ungefär hälften av dessa bedöms ha förare med ADR-intyg. Inom järnvägen är det bara ett 10-tal företag som transporterar farligt gods.

MSB har upplåtit till ett antal utbildningsorganisationer att utbilda och examinera förare. Men det är MSB som tar fram proven och har den övergripande kontrollen.

Även när det gäller hantering av de explosiva ämnena är spännvidden stor från 1/1000 gram till 1000-tals ton.

- Vanliga nyårsfyrverkerier kan verka harmlösa, men kan innehålla 1500 ggr mer explosiv vara än en gevärspatron, konstaterar Malmström. Och fyrverkerier i sig är en ganska het potatis här i de nordiska länderna och kräver därför mycket arbete med tillstånd osv.

Mer information finns att läsa på webben:

www.msbmyndigheten.se

och den myndighetsgemensamma

www.seveso.se

Mer information kan du även få i MSBs gratistidning Tjugofyra7. Tidningen finns på webben:

www.tjugofyra7.se

För prenumeration når man redaktionen på mailadressen:

redaktionen@tjugofyra7.se

I kommande nummer av KCEMs Nyhetsbrev kommer de 8 olika handläggarna och deras respektive ansvarsområde att presenteras lite närmre.

Nya föreskrifter från MSB (forts)

rade och hanterade explosiva varor skall registreras. Registreringen omfattar varans identifieringsnummer, typ av explosiv vara, uppgift om vart varan överförs samt när överföringen skett eller när varan förbrukats.

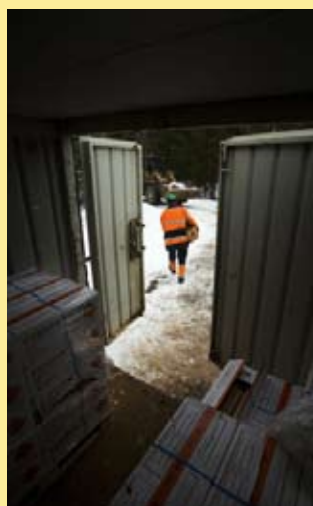
Registren skall arkiveras i minst 10 år efter det att varan levererats eller förbrukats.

Föreskriften träder i kraft den 5 april 2012.

Förvaring av explosiv vara

MSB har även en reviderad föreskrift om förvaring av explosiv vara på remiss. Synpunkter på remissen skall lämnas senast den 30 november. Motivet till att föreskrifterna revideras är enligt MSB att befintliga föreskrifter är mindre väl anpassade till förvaring av mindre mängder och explosiva varor med mindre energiinnehåll.

Den stora förändringen jämfört med nuvarande föreskrif-

Källa MSB

ter (SRVFS 2006:10) berör tillåtna mängder. De detaljerade krav som nu finns i föreskriften utgår och ersätts med kommentarer i de allmänna råden. Något datum för ikraftträdande finns inte i remissutgåvan.

Mer information om föreskrifterna finns på MSBs webbsida:

www.msbmyndigheten.se

eller kan fås av Erik Nilsson på mailadress:

erik.nilsson@kcem.se

Erik Nilsson

VD, KCEM AB

Telefon: +46 (0) 586 84 741
 Mobil: +46 (0) 73 668 29 76
 E-post: erik.nilsson@kcem.se

Carin Stiernberg

Ekonomi och konferenser

Telefon: +46 (0) 586 84 743
 Mobil: +46 (0) 73 668 29 76
 E-post: carin.stiernberg@kcem.se

Helen Stenmark

Forskning

Telefon: +46 (0) 586 83 624
 Mobil: +46 (0) 70 618 36 24
 E-post: helen.stenmark@kcem.se

Hasse Ahlgren

Kurser

Telefon: +46 (0) 586 84 744
 Mobil: +46 (0) 70 537 37 35
 E-post: hans.ahlgren@kcem.se

Hans Wallin

Kvalificerad yrkesutbildning, EUExcert

Telefon: +46 (0) 586 84 742
 Mobil: +46 (0) 70 566 73 92
 E-post: hans.wallin@kcem.se

”VD-rutan”

I tidigare Nyhetsbrev har vi tagit upp problemet med att få elever söker till vår kursverksamhet. Vi har nu hittat en dellösning på detta problem genom förstudien Excert (se särskild artikel på sid 3). Om vi får möjlighet att genomföra det vi kommit fram till i förstudien innebär det att drygt 500 personer i den energetiska sektorn kommer att få en eller flera utbildningar finansierade genom medel från den Europeiska socialfonden. Ett helt unikt kompetenslyft för den energetiska sektorn.

När Hasse Ahlgren 1985 blev involverad i FEX-verksamheten trodde väl knappast han, eller någon av de som var med om att engagera honom, att han skulle bli branschen trogen än i dag. Efter 24 år väljer dock Hasse att kliva tillbaka och KCEM har i nära samarbete med FEX-styrgrupp sökt en efterträdare. Efter en tids sökande är nu den frågan löst genom att Leif Thorin anställs på KCEM den 1 november. Leif kommer närmast från Dyno Nobel i Gyttorp. En närmare presentation av Leif kommer i nästa Nyhetsbrev.

Med energetiska hälsningar

Med energetiska hälsningar

Erik

KCEM Kalendarium september 2009 – februari 2010

KCEM aktiviteter	Sept	Okt	Nov	Dec	Jan	Feb
Forskarskola, industri-doktorander			Forskningsrådet 5/11			
	Doktorandarbeten i polymerteknologi och riskkommunikation fortsätter.					
Kurser	ALLEX 1 (Karlskoga) v. 37	FEX5 Karlskoga 5-9/10	FEX uppdateringskurs (Karlstad) 24-27/11			ALLEX 3 (Gjövik) v. 7
			ALLEX 2 Örebro v. 45			
Konferenser, seminarier	Dinitramid & FOX 7 (Stockholm) 23-24/9			Risk- kommunikation (Örebro univ.) 9/12		
Övrigt	KCEM styrelse- möte, 28/9	FEX-styrgrupp (Karlskoga) 8/10		KCEM styrelse- möte 8/12 FEX-styrgrupp 2/12		

För detaljerad information om aktiviteter se KCEM: s hemsida. www.kcem.se

(OBS! Kalendariet omfattar inte hela KCEM:s kursutbud. För fullständigt kursprogram se KCEM: s hemsida)